

INDICATORI UTILIZAȚI ÎN ANALIZA FINANCIARĂ PENTRU OPTIMIZAREA RELAȚIILOR FINANCIARE DINTRE ÎNTRINDERI ȘI BĂNCI

Dorina, POPA

Victoria, BOGDAN

Daniela, ZĂPODEANU

Universitatea din Oradea, Facultatea de Științe Economice, dlezeu@uoradea.ro

Cuvinte cheie: reguli de finanțare, indicatorii echilibrului financiar, grad de îndatorare

The scope of present study is to find an answer to the question: When may enterprise establish financial reports with bank, so to be respected funding rules, meaning permanent needs to be allotted permanent sources, and temporary needs – temporary sources, respecting indebted limits?

Scopul prezentului studiu este de a găsi răspuns la întrebarea: Când poate stabili întreprinderea raporturi financiare cu banca, astfel încât să fie respectate regulile de finanțare, adică la nevoi permanente să fie alocate surse permanente, iar la nevoi temporare - surse temporare, respectându-se limitele de îndatorare?

Echilibrul financiar, din multitudinea de semnificații pe care o are, desemnează egalitatea dintre sursele financiare și mijloacele economice necesare desfășurării activității de comercializare și investiții, pe termen lung și scurt.

Echilibrul financiar se fundamentează pe trei reguli principale¹:

a). *Regula echilibrului financiar minim* – presupune ca resursele utilizate pentru finanțarea activelor să rămână la dispoziția companiei pe o perioadă care trebuie să corespundă minim, aceleia de imobilizare.

b). *Regula îndatorării maxime* – presupune existența a două limite: suma datoriilor la termen nu trebuie să depășească suma capitalurilor proprii; suma datoriilor pe termen mediu și lung nu trebuie să depășească autofinanțarea medie aferentă unei perioade de 3 ani. Aceste limite fac ca îndatorarea să aibă loc în anumite condiții, băncile nu vor putea accepta depășirea acestor limite de îndatorare pentru a nu crește nejustificat riscul de insolvabilitate al clienților băncii.

c). *Regula finanțării maxime* are la bază principiul potrivit căruia pentru orice operație de investiție, angajată de întreprindere, recurgerea la îndatorare nu trebuie să depășească un procent din valoarea investiției prevăzute, în practică acest procent poate fi cuprins între 50 și 75% din valoarea investiției fără TVA, care corespunde unui procent de 85,5% din suma incluzând TVA.

Echilibrul financiar este apreciat cu ajutorul indicatorilor²:

- fondul de rulment;
- nevoia de fond de rulment;
- trezoreria netă.

1. Fondul de rulment – este un indicator de echilibru financiar pe termen lung care compară sursele permanente de finanțare cu nevoile permanente reprezentând nivelul surselor stabile utilizate pentru finanțarea activelor ciclice.

Se determină în două modalități:

¹ Georgeta Vintilă, *Gestiunea financiară a întreprinderii*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2000, p. 45

² Lorant, E., Pantea, M. – *Analiza situației financiare – studiu de caz*, Editura Marineasca, 1999, p.

- pe baza părții de sus a bilanțului, ca diferență între capitalul permanent și activele imobilizate nete, utilizând relația:

$$FR = C_{perm} - A_{inete} \quad (1)$$

- pe baza părții de jos a bilanțului, ca diferență între activele circulante (stocuri + creanțe + disponibilități) și datoriile pe termen scurt (obligații din exploatare și datorii financiare pe termen scurt):

$$FR = A_c - D_{ts} \quad (2)$$

Din analiza în dinamică, pot rezulta următoarele situații:

a. Fondul de rulment crește – această situație este apreciată ca fiind favorabilă deoarece o parte tot mai însemnată din fondul de rulment va finanța activele circulante.

Dacă această creștere este determinată de creșterea gradului de îndatorare al companiei prin **contractarea de împrumuturi bancare pe termen mediu și lung** atunci va avea loc concomitent și o creștere a cheltuielilor financiare care va determina o diminuare a rezultatului exercițiului și implicit o diminuare a capitalului propriu.

Nu este apreciat favorabil un fond de rulment care acoperă în totalitate nevoia de finanțare pentru activele circulante, deoarece locul resurselor permanente mult mai costisitoare ar putea fi luat de resursele temporare.

b. Fondul de rulment scade – de cele mai multe ori situația este apreciată ca fiind nefavorabilă, deoarece activele circulante sunt acoperite într-o mai mică măsură din resurse permanente.

Există două cauze care pot determina scăderea fondului de rulment:

- o creștere a nivelului activelor imobilizate, ceea ce pe termen lung, va determina o îmbunătățire a situației financiare a companiei datorită rezultatelor financiare pozitive degajate de investiție;
- o scădere a nivelului capitalurilor proprii determinată de reducerea capitalului social, situație în care starea financiară a companiei este extrem de nefavorabilă.

În practică reducerea fondului de rulment mai poate avea loc și pe seama rambursării datoriilor pe termen mediu și lung situație în care este influențată direct trezoreria companiei.

c. Fondul de rulment rămâne neschimbat – este rezultatul stagnării volumului de investiții și a volumului de activitate, situație întâlnită pe perioade scurte, operațiunile financiar – contabile determinând modificarea permanentă a fondului de rulment în sensul creșterii sau scăderii lui.

În legătură cu mărimea fondului de rulment, în practică, sunt reținute două niveluri:

- *mărimea minimă a fondului de rulment* – la nivelul mediu al fluctuațiilor nevoii de fond de rulment;
- *mărimea optimă a fondului de rulment* – asigură menținerea echilibrului financiar la cel mai scăzut cost al promovării capitalurilor.

Concluzie. Pentru stabilirea raporturilor financiare dintre întreprinderi și instituțiile financiare determinarea mărimii fondului de rulment este importantă din cel puțin două motive:

- reflectă respectarea regulilor de finanțare în cadrul companiei care arată că la nevoi permanente întotdeauna vor fi alocate resurse permanente, orice nerespectare a regulilor de finanțare poate conduce la instabilitatea financiară a companiei și poate pune în pericol solvabilitatea sa.
- **un fond de rulment negativ** ($FR < 0$) va indica un deficit de **resurse permanente** care poate fi acoperit pe seama **creditelor bancare pe termen mediu și lung**, fiind momentul în care întreprinderea va putea stabili raporturi

financiare cu banca sa, după o analiză prealabilă a surselor proprii de finanțare disponibile și a costului surselor împrumutate.

2. Nevoia de fond de rulment ca și indicator de echilibru financiar pe termen scurt nevoia de fond de rulment reprezintă partea din activele ciclice ce trebuie finanțate din surse stabile, respectiv activele cu termen de lichiditate sub un an care urmează să fie finanțate din surse cu exigibilitate peste un an.

Suntem în situația în care asigurăm finanțarea activelor circulante din surse stabile, care reprezintă partea din fondul de rulment pozitiv neutilizată pentru finanțarea nevoilor permanente.

Utilizarea de surse permanente pentru finanțarea nevoilor pe termen scurt poate deveni nerentabilă din cauza costurilor pe care îl au în special creditele bancare pe termen lung.

Relația de calcul a nevoii de fond de rulment este:

$$\text{NFR} = \text{Active ciclice} - \text{Pasive ciclice} \quad (3)$$

sau

$$\text{NFR} = [\text{Active circulante} - \text{Disponibilități}] - [\text{Datorii pe termen scurt} - \text{Credite de trezorerie}] \quad (4)$$

În practică se pot întâlni următoarele situații:

a) NFR > 0 este situația în care există un deficit de surse temporare ca urmare a unor nevoi temporare peste sursele ciclice posibil de mobilizat.

Politicile de finanțare a întreprinderilor sunt orientate în astfel de situații pentru acoperirea deficitului de surse temporare din sursele proprii ($FR > 0$) sau pe seama trezoreriei pozitive ($TN > 0$) ca rezultat al contractării unor credite bancare pe termen scurt.

b) NFR < 0, este situația în care se înregistrează un excedent de surse temporare care va finanța fie fondul de rulment, fie trezoreria, fiind rezultatul contractării unor datorii cu termen de plată mai relaxate sau a creșterii duratei de rotație a stocurilor și creanțelor.

c) NFR = 0 așa cum s-a arătat, este situația în care volumul activității comerciale și de producție stagnează ca rezultat al întreruperii activității companiei.

Concluzie. Nevoia de fond de rulment, atunci când sursele proprii nu sunt suficiente și trezoreria netă este negativă, va fi acoperită pe seama **creditelor de trezorerie**, acestea fiind baza, pe termen scurt, pentru stabilirea unor raporturi financiare între compania industrială și bancă (instituția finanțatoare).

Calculul și analiza nevoii de fond de rulment este importantă pentru:

- reflectarea respectării regulii a doua de finanțare a companiilor care arată că la nevoi temporare se alocă surse temporare;
- stabilirea momentului optim la care compania va apela la credite bancare pe termen scurt pentru acoperirea nevoii de fond de rulment pozitive în condițiile în care:
 - fondul de rulment este pozitiv dar insuficient;
 - trezoreria netă este pozitivă dar insuficientă.

3. Trezoreria netă ca și indicator al echilibrului financiar curent reflectă imaginea³ disponibilităților monetare și a plasamentelor pe termen scurt, apărute din evoluția curentă a încasărilor și plăților sau a plasării excedentului monetar.

Se poate determina pe baza a două relații:

- ca diferență între fondul de rulment (FR) și nevoia de fond de rulment (NFR):

$$\text{TN} = \text{FR} - \text{NFR} \quad (5)$$

³ Georgeta, Vintilă – Gestiunea financiară a întreprinderii, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2000, p. 44

- ca diferență între disponibilitățile bănești (Db) și creditele bancare pe termen scurt inclusiv soldul creditor al băncii (Cbts):

$$TN = Db - Cbts \quad (6)$$

Din analiza trezoreriei nete și a factorilor de influență asupra acesteia se pot distinge următoarele situații:

a) **O creștere a trezoreriei nete** este determinată de creșterea disponibilităților și a plasamentelor pe termen scurt ale companiei ca rezultat al unei autonomii financiare pe termen scurt și al echilibrului financiar pe de o parte dar și al diminuării pe termen scurt a împrumuturilor bancare pe de altă parte.

O trezorerie netă pozitivă va putea fi utilizată pentru finanțarea activelor circulante iar în lipsa acesteia pentru plasarea în condiții eficiente a excedentului de disponibilități pe piața de capital.

b) **O diminuare a trezoreriei nete** este rezultatul creșterii volumului împrumutului pe termen scurt și al diminuării disponibilităților inclusiv a plasamentelor realizate de companie industrială.

Creditele bancare pe termen scurt ținând cont de costul acestora sunt utilizate pentru finanțarea nevoii de active circulante respectând regula de finanțare potrivit căreia la nevoi cu termene de lichiditate sub un an se alocă surse de finanțare cu termene de exigibilitate sub un an.

c) **O stagnare a trezoreriei nete**, ceea ce coincide cu o întrerupere a activității de comercializare și producție desfășurate de întreprindere.

Concluzie. Calculul și determinarea trezoreriei nete este importantă deoarece:

- reflectă rentabilitatea activității desfășurate de companie atunci când trezoreria netă este pozitivă fiind rezultatul unei evoluții favorabile a încasărilor și plăților, respectiv a plasării excedentului monetar.
- ajută la stabilirea momentului optim pentru contractarea împrumuturilor bancare pe termen scurt, atunci când trezoreria este negativă, care vor fi alocate pentru finanțarea nevoii de active circulante.

Pe baza regulilor de finanțare și a indicatorilor de echilibru financiar a rezultat următoarea schemă logică pentru alegerea momentului optim în vederea stabilirii raporturilor financiare dintre întreprindere și bancă:

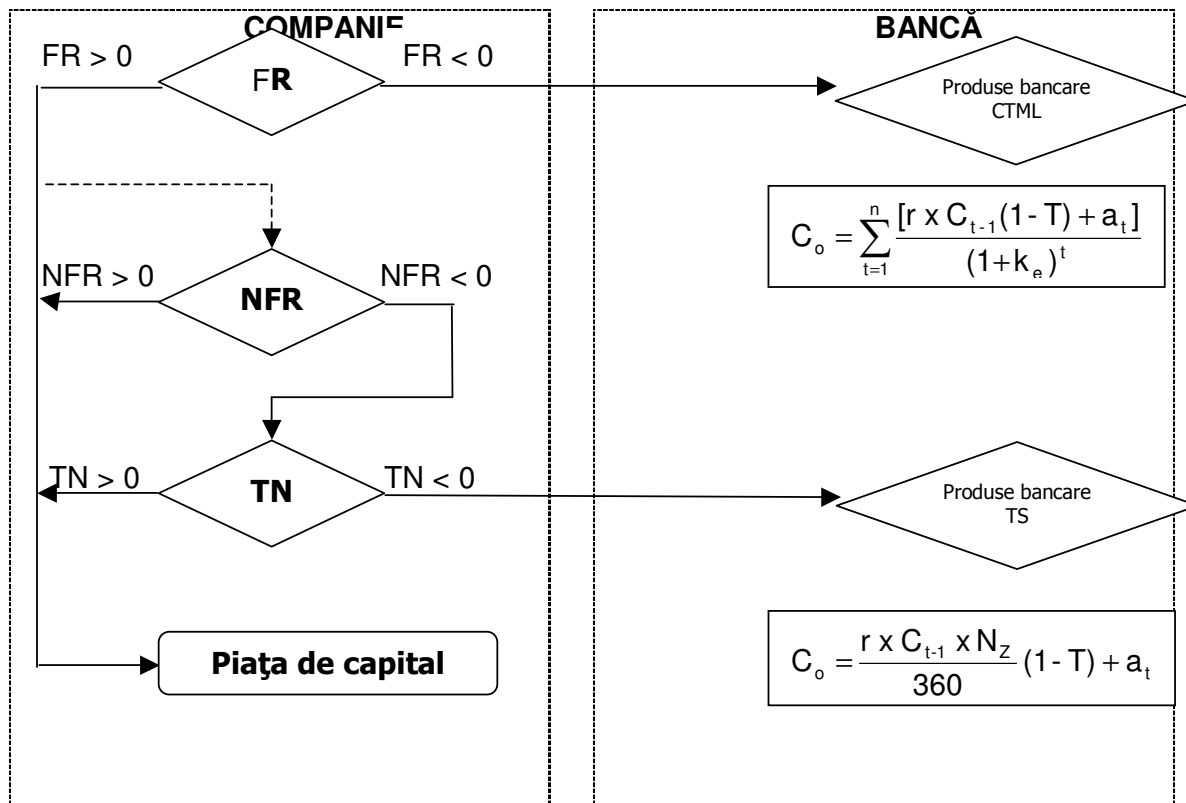


Figura nr. 1 – Logica momentelor optime pentru stabilirea raporturilor financiare

Principiile care au stat la baza întocmirii schemei logice pentru alegerea momentelor optime care definesc raporturile financiare dintre companiile industriale și bănci sunt rezultatul aplicării regulilor de echilibru financiar și a calculului indicatorilor ce caracterizează echilibrul financiar.

Aceste principii au la bază următoarele reguli:

a). Întreprinderea apelează la **împrumuturi bancare pe termen lung** și în acest fel se stabilesc raporturi financiare între companie și bancă atunci când fondul de rulment este negativ conform condiției:

$FR < 0$ [deficit de resurse permanente] → ÎTML

b). Întreprinderea apelează la împrumuturi bancare pe termen scurt (credite de trezorerie) și astfel se stabilesc raporturi financiare între întreprindere și bancă atunci când nevoia de fond de rulment este pozitivă, iar acoperirea acesteia se face pe seama **creditelor de trezorerie**, în condițiile în care trezoreria netă este negativă.

$NFR > 0, TN < 0$ [deficit de resurse temporare] → ÎTS

Se poate desprinde **concluzia** că baza pentru stabilirea raporturilor financiare între compania industrială și bancă o constituie situația în care $FR < 0, NFR > 0, TN < 0$ iar produsele bancare cele mai accesate conform acestor indicatori vor fi:

- creditul bancar pe termen mediu și lung (creditul pentru investiții);
- creditul bancar pe termen scurt (creditul de trezorerie).

4. Indicatori de îndatorare

Limita de îndatorare nu poate atinge orice valori⁴, în practică fiind calculați o serie de indicatori de îndatorare după cum urmează:

$$\begin{aligned} \text{CIG} &= \frac{D_t}{P_t} \leq 2/3 & \frac{D_t}{C_{pr}} &\leq 2 \\ \text{CIT} &= \frac{D_{term}}{C_{perm}} \leq 1/2 & \frac{D_{term}}{C_{pr}} &\leq 1 \end{aligned} \quad (7)$$

Dacă indicatorii de îndatorare calculați ating valori maxime, atunci capacitatea de îndatorare a companiei industriale este saturată și nu mai poate primi noi credite.

Este suficient ca unul dintre indicatori să fie saturați pentru ca operațiunea de creditare să nu mai aibă loc.

Din analiza acestor indicatori se pot desprinde următoarele concluzii:

- Datoriile totale raportat la pasivul total nu vor putea depăși în nici o situație 0,66 din pasivul total;
- Datoriile totale raportat la capitalul propriu nu pot depăși dublul capitalului propriu;
- Datoriile la termen nu pot depăși dublul capitalului permanent;
- Datoriile la termen trebuie să fie egale cu capitalul propriu.

Referitor la capacitatea de îndatorare globală (CIG) determinată conform relației:

$$\text{CIG} = \frac{D_t}{P_t} \leq 2/3$$

Această relație determinată ca raport între datoriile totale ale companiilor industriale și pasivul total definește structura financiară a companiei, factorii esențiali care influențează structura sunt: politica de creștere a capitalului social prin emiterea de noi acțiuni, politica de repartizare a profitului și politica îndatorării.

Alegerea unei structuri financiare optime este fundamentală pentru orice companie industrială, pentru că ea va determina în mod direct rentabilitatea și riscul ei. Această structură trebuie să definească combinarea optimală a datoriilor financiare și a capitalurilor proprii care maximizează valoarea acțiunilor.

O problemă esențială pentru stabilirea structurii financiare și deci a raportului dintre datorii totale și capital propriu o reprezintă cheltuielile financiare cu dobânda care diminuează rezultatul exercițiului și implicit valoarea capitalurilor proprii.

În ceea ce privește apelarea de către compania industrială la credite pentru investiții sau la credite de trezorerie în condițiile unui $FR < 0$, $NFR > 0$, $TN < 0$ se poate afirma că nu vor fi stabilite raporturi financiare între compania industrială și instituția bancară dacă

nu va fi respectată relația $\frac{D_t}{P_t} \leq 2/3$.

Referitor la CIG determinată conform relației: $\text{CIG} = \frac{D_t}{C_{pr}} \leq 2$

Este rata care definește raportul dintre sursele împrumutate și sursele proprii, conform relației de mai sus sursele împrumutate nu pot depăși dublul capitalului propriu.

⁴ Mihai, Toma, Petre, Brezeanu – Finanțe și gestiune financiară, Editura Economică, București, 1996, p. 17

Între capacitatea de îndatorare determinată conform relației $CIG = \frac{D_t}{P_t} \leq 2/3$ și

$CIG = \frac{D_t}{C_{pr}} \leq 2$ există o relație de complementaritate.

În aceste condiții relația $CIG = \frac{D_t}{C_{pr}} \leq 2$ se mai poate scrie astfel:

$$CIG = \frac{P_t - C_{pr}}{C_{pr}} \leq 2 \text{ sau } \frac{P_t}{C_{pr}} - 1 \leq 2$$

Potrivit acestei relații întreprinderea nu va putea apela la credite bancare pe termen lung (credite de investiții) și credite bancare pe termen scurt (credite de trezorerie) chiar dacă $FR < 0$, $NFR > 0$ și $TN < 0$ fără să nu fie îndeplinită condiția ca datoriile totale să nu depășească dublul capitalului propriu.

Referitor la capacitatea de îndatorare la termen (CIT) determinată conform relației:

$$CIT = \frac{D_{term}}{C_{perm}} \leq 1/2$$

Este relația care definește limita maximă a datoriilor pe termen mediu și lung contractate prin împrumuturi bancare și împrumuturi obligatate.

Conform acestei relații datoriile la termen nu pot să depășească jumătate din capitalul permanent care poate fi determinat prin însumarea capitalului propriu (C_{pr}) și a împrumuturilor pe termen mediu și lung ($\hat{I}TML$) conform relației: $C_{perm} = C_{pr} + \hat{I}TML$, cu condiția ca $FR < 0$.

În aceste condiții, dacă $FR < 0$ atunci limita maximă a datoriilor la termen nu va putea depăși $1/2$ din capitalul permanent potrivit metodologiei de calcul: $FR < 0$;

$$CTML \leq \frac{1}{2} C_{perm}$$

Referitor la CIT determinată conform relației de calcul: $\frac{D_{term}}{C_{pr}} \leq 1$

Este relația care stabilește raportul ce trebuie să existe între creditul bancar pe terme mediu și lung și capitalul propriu.

Conform acestei relații datoriile la termen nu pot depăși capitalul propriu, practic

relația de mai sus derivând din relația $CIG = \frac{D_{term}}{C_{perm}} \leq 1/2$

Și potrivit acestei relații dacă $FR < 0$, compania va putea stabili raporturi financiare cu instituția bancară numai dacă datoriile pe termen mediu și lung sunt la nivelul capitalului propriu.

Concluzie: Limita maximă impusă de indicatorii de îndatorare se referă în mod direct la creditele bancare pe termen mediu și lung și în mod indirect la creditele de trezorerie.

Pentru **creditele bancare pe termen mediu și lung**, limitele impuse de indicatorii de îndatorare sunt stabilite astfel:

a) dacă $FR < 0$ atunci $\frac{D_{term}}{C_{perm}} \leq 1/2$, adică limita maximă a creditului bancar pe

termen mediu și ling va fi jumătate din capitalul permanent;

b) dacă $FR < 0$ atunci $\frac{D_{term}}{C_{perm}} \leq 1$, adică maximumul creditului bancar pe termen mediu și lung va fi la nivelul capitalurilor proprii ale companiei industriale.

Pentru **creditele bancare pe termen mediu și lung și creditele de trezorerie** limitele impuse de îndatorare sunt stabilite conform relațiilor de mai jos:

a) dacă $FR < 0$, $NFR > 0$ și $TN < 0$ atunci $\frac{D_t}{P_t} \leq \frac{2}{3}$ și în consecință datoriile totale nu pot depăși 0,66 din pasivul total, fiind vorba de stabilirea unei structuri financiare optime cu influență asupra rentabilității și riscului companiei industriale;

b) dacă $FR < 0$, $NFR > 0$ și $TN < 0$ atunci $\frac{D_t}{C_{pr}} \leq 2$, conform acestor condiții datoriile totale nu depășesc dublul capitalului propriu.

În concluzie, indicatorii de echilibru financiar definesc momentul optim de stabilire a raporturilor financiare dintre companiile industriale și instituțiile bancare în timp ce indicatorii de îndatorare definesc limita maximă a acestora.

Bibliografie selectivă:

1. Cohen, E, *Analyse financière*, Ed. Economica, Paris, 1997.
2. Eros-Stark L., Pantea M., *Analiza situației financiare – studiu de caz*, Editura Marineasa, Timișoara, 1999.
3. Niculescu Maria, *Diagnostic global strategic*, Editura Economică, București, 1997.
4. Toma M., Brezeanu P., *Finanțe și gestiune financiară*, Editura Economică, București, 1996.
5. Vintilă Georgeta, *Gestiunea financiară a întreprinderii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2000.

INDICATORS USED IN THE FINANCIAL ANALYSIS, FOR CHOOSING THE OPTIMUM MOMENTS TO ESTABLISH THE FINANCIAL REPORTS BETWEEN ENTERPRISES AND BANKS

Dorina, POPA

Victoria, BOGDAN

Daniela, ZĂPODEANU

Universitatea din Oradea, Facultatea de Științe Economice, dlezeu@uoradea.ro

Key words: Funding rules, indicators of financial equilibrium, indebted degree

To answer the question: When can the enterprise establish financial reports with the bank, so that the financial rules will be complied, meaning that at continuous needs there have to be allocated continuous resources, and at temporary needs – temporary resources, while the obliging limits are complied?, we analyzed the rules of the financial balance and the indicators working capital, the need for working capital and the treasury, and also the obliging degree.

The financial balance will ground on three outstanding rules:

- a) *The rule of the minimum financial balance* – which means that the resources used for financing the assets to remain available to the enterprise for a period which has to tally with, minimum, the one of immobilization.
- b) *The rule of maximum obligation* – requires the existence of two limits: the first *limit*: the sum of the term obligations (falling due) shall not be greater than the sum of the equity; the second *limit*: the sum of the medium and long term obligations shall not be greater than the medium monthly self-financing, for a period of 3 years.
- c) *The rule of maximum financing* – based on the principle that any investment operation, engaged by the company, appeal to obliging does not have to be greater than the percent of the value of the predicted investment, in practice this percent has to be between 50 and 75% from the value of the investment, without VAT, which corresponds 85,5% from the sum, including VAT.

To establish the financial reports between the enterprise and the financial institutions, the determination of the *working capital* is important for at least two reasons:

- a) it reflects the observing of the financing rules of the enterprise, which shows that at continuous needs there will always be allocated continuous resources, any non-observance of the financing rules could lead to financial instability and could put in danger the solvency of the enterprise.
- b) a negative working capital will indicate a deficit of the continuous resources which can be covered by the banking credits on medium and long term, this being the moment in which the enterprise can establish financial reports between itself and the bank, after a previous analysis of the own financing resources available and of the cost of the borrowed resources.

The need for working capital, when own resources are not sufficient and the net treasury is negative, will be covered by the treasury credits, these being the base, on short term, for establishing some financial reports between the enterprise and the bank(financing institution).

Calculus and analysis of working capital need is important for:

- a) reflecting respect of second rule of company's fund that shows that to temporary need is allotted temporary sources;

- b) establishing optimal moment at which company will appeal to short time bank credits for covering positive working capital need in condition of: working capital need is positive but not enough; clear treasury is positive but not enough.

Determining and analyzing *clear treasury* is important because:

- a) reflects profitableness of developed activity by company when clear treasury is positive being the result of favorable evolution of cash in and payments, respective placing monetary surplus.
- b) helps to establish optimal moment for contracting short time bank loans, when treasury is negative.

But indebt limit cannot reach any values, in practice are calculate a range of indebt indicators, which if are reaching maximal values indebt capacity of enterprise is saturated and cannot get new credits.

In conclusion, financial equilibrium indicators define optimal moment for establishing financial reports between industrial companies and banks, in the same time that indebt indicators define maximal limit of these.

References:

1. Cohen, E, *Analyse financière*, Ed. Economica, Paris, 1997.
2. Eros-Stark L., Pantea M., *Analiza situației financiare – studiu de caz*, Editura Marineasa, Timișoara, 1999.
3. Niculescu Maria, *Diagnostic global strategic*, Editura Economică, București, 1997.
4. Toma M., Brezeanu P., *Finanțe și gestiune financiară*, Editura Economică, București, 1996.
5. Vintilă Georgeta, *Gestiunea financiară a întreprinderii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2000.